

Speech Maria van de Schepop

Geachte aanwezigen, hooggeachte genodigden, collega's, familie en vrienden,

Als vers-geïnstalleerde president van de rechtbank Noord-Nederland is het mij een eer kort het woord tot u te richten. Nu wil het geval dat een van mijn kinderen mij onlangs vroeg om mijn praatje vandaag vooral niet te langdradig te maken. Ik zal haar identiteit hier niet verklappen maar zeg nu tegen haar: komt goed kind, ik zorg dat je niet in slaap valt.

Laat ik daarom maar eens beginnen met het citeren van de eerste alinea's uit een onlangs verschenen rapport van het onderzoeksinstituut HiiL Innovating Justice uit Den Haag - voor de intimi de club van Maurits Barendrecht. Dit rapport heeft als titel **Menselijk en rechtvaardig**. En de ondertitel stelt de vraag: Is de rechtsstaat er voor de burger?

Ik hou u graag de eerste alinea's van dat rapport voor. Die gaan als volgt:

Ons rechtssysteem is kostbaar, levert niet wat mensen nodig hebben en is soms ronduit schadelijk. Dat ligt niet aan de spelers, maar aan het spel en de strakke, verouderde spelregels. De kennis en technologie om dat te verbeteren liggen klaar. Maar de juridische sector zit vast en is te veel van juristen. Rechtvaardigheid moet de ruimte krijgen, juist nu.

Voor veel burgers werkt de rechtsstaat niet goed. Steeds minder goed. Rechters, advocaten, wetgevers, ambtenaren, ombudslieden, geschillen commissies, officieren van justitie, politieagenten, reclasseerden, toezichthouders, inspecteurs en al onze andere hoeders van de rechtsstaat, ze werken harder dan ooit en professioneler dan ooit. Zakelijker ook, met een scherp oog voor de kosten van hun eigen inzet, die ze ook exact kunnen verantwoorden. Maar ondanks al deze inzet kunnen echtscheidingen zo maar ontaarden in jarenlange juridische loopgravengevechten. Voor een conflict met de buurman heeft ons rechtsstatelijk bouwwerk in de meeste gevallen niets te bieden. Als er bij een medische behandeling iets misgaat, kunnen er wel 15 wegen open staan voor een patiënt om verhaal te halen, maar die leiden geen van alle rechtstreeks tot iets als erkenning, begrip, excuus.

Mensen voelen dat het niet goed gaat en velen zijn van mening dat een gang naar de rechter niet helpt als ze een conflict hebben. Velen denken dat rijke, vermogende partijen, kansrijker zijn in een rechterlijke procedure. Er is een groeiende hoeveelheid conflicten die helemaal niet wordt opgelost, die mensen maar met zich meeslepen.

Einde citaat.

Ik kijk naar mijn gehoor vandaag, naar u, mijn beste toehoorders en ik weet dat velen van u behoren tot de groep juristen waar Barendrecht het over heeft: de professionals in de justitieketen, wij van de rechtspleging, die harder en professioneler en dus ook zakelijker werken dan ooit.

Daar zitten we dan met onze mooie bedoelingen en ons goede fatsoen. Zal ik u dan ook nog even de slogan van de rechtspraak voorhouden: Rechtspraak maakt samenleven mogelijk. Auw!

Heeft Barendrecht gelijk? Vanuit de rechtspraak bezien denk ik het zeker. Althans tot op zeker hoogte. Het is namelijk niet voor niets dat binnen onze beroepsgroep de discussie op gang begint te komen rondom de - wat wij noemen - **maatschappelijke effectiviteit** van de rechtspraak. De gedachte dat er in de samenleving op sommige terreinen meer dan voorheen behoefte is aan een rechter die niet alleen naar het voorgelegde geschil kijkt. Dat er in toenemende mate behoefte is aan een rechter die het hele conflict beziet en als het even kan het hele conflict ook duurzaam de wereld uit helpt.

Wij van de rechtspraak realiseren ons natuurlijk terdege dat we onze verantwoordelijke taak vervullen ten behoeve van de samenleving en dat we deze taak alleen maar goed kunnen vervullen - en in de toekomst kunnen blijven vervullen - als de mensen voor wie wij er zijn, de burgers die zich met hun problemen tot ons wenden, vertrouwen in ons hebben en houden. Daarom moeten wij ons inderdaad de vraag stellen hoe wij aan kunnen blijven sluiten bij de behoeften van rechtzoekenden. Hoe kunnen we de maatschappelijke effectiviteit van ons rechterlijke werk blijvend versterken en vergroten?

Als ik dan kijk naar de rechtbank hier in Noord-Nederland, mijn rechtbank - ik zeg het met trots - dan zie ik een aantal hele mooie initiatieven. Initiatieven die er toe strekken om de toegang tot de rechter zo makkelijk en de procedure zo informeel mogelijk te maken.

Ik noem bijvoorbeeld de pilot met de Vidrechter waarbij bewindzaken worden behandeld door een rechter. Vanuit de rechtbank, locatie Assen, via een videoverbinding, met de onder bewind gestelde en de bewindvoerder die zich bevinden in het stadhuis in Emmen. Vanuit de provincie reizen naar de rechtbank in Assen hoeft dan niet meer. Dat scheelt geld en tijd.

Een ander mooi voorbeeld is het project van de Spreekuurrechter, waarbij, geïnspireerd op de Belgische vredesrechter, de rechter op een laagdrempelige, snelle, goedkope en informele manier eerst probeert om via een goed gesprek met partijen tot een oplossing te komen. Pas als het nodig is beslist de rechter wat er moet gebeuren.

Dit zijn volgens mij prima voorbeelden van laagdrempelige rechtspraak die aansluiten bij de behoefte van de rechtzoekende. Maar binnen de rechtbank Noord-Nederland gebeurt meer: één van onze familierechters is de drijvende kracht achter een landelijk initiatief dat er op toeziet om de aanpak van complexe echtscheidingen, de vechtscheidingen, sterk te verbeteren met als doel om de schade voor de kinderen zoveel als mogelijk te beperken. De sleutel tot het succes is dat 1 en dezelfde rechter de regie neemt en alle geschillen rond die echtscheiding behandelt en afdoet.

En in het strafrecht is in de rechtbank recentelijk de mogelijkheid geïntroduceerd om in bepaalde, daarvoor geschikte gevallen, mediation een plek te geven. Mediation naast het strafrecht: de verdachte en het slachtoffer gaan op basis van vrijwilligheid het gesprek met elkaar aan, een gesprek dat is gericht op herstel in de persoonlijke sfeer. Niet in plaats van het strafrecht maar daar omheen.

Even terug naar het rapport van Barendrecht of beter naar het hoofdredactionele commentaar in de NRC dat destijds aan dat rapport werd gewijd. De kop van dat commentaar luidde: "De rechtsstaat faalt als het recht gewone mensen niet bereikt".

Bij lezing van deze krantenkop moest ik direct denken aan het nog niet al te lang geleden in Noord-Nederland maar ook elders binnen de rechtspraak en ook in de politiek gevoerde debat over de vraag naar de bereikbaarheid van de rechtspraak in Nederland. Waar vinden we dat er in Nederland rechtspraak moet zijn. Nu bijna twee jaar geleden laaide dit debat op naar aanleiding van door het vorige kabinet aan de rechtspraak opgelegde financiële taakstellingen.

De collega's hier herinneren het zich zonder meer, mensen die wat verder van de rechtspraak afstaan herinneren zich mogelijk de beelden - unicum in NL - van in toga op straat demonstrerende rechters. Als voormalig voorvrouw van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, de NVvR, - notabene de rechters vakbond - had het mij uit het hart gegrepen moeten zijn maar dat voelde eigenlijk helemaal niet zo. Ik vond het best verwarrend om te zien: in toga demonstrerende collega's. Het raakt een kern.

Maar dit debat **raakt** inderdaad ook een kern. Wat doet zichtbaarheid en nabijheid van rechtspraak met een samenleving? Wat weten we daar eigenlijk van? Is dat wel eens onderzocht? Maakt het uit voor de toon en de kleur in de samenleving of er midden in de stad een statig gebouw staat met een bordes ervoor waarin wordt rechtgesproken?

Ik wil daarover vandaag graag nog een paar observaties met u delen. Zaken die me in mijn eerste weken in Noord-Nederland zijn opgevallen en die mij sterken in de overtuiging dat rechtspraak aanwezig en zichtbaar moet zijn en blijven in de haarvaten van de samenleving. Ook hier in de drie noordelijke provincies.

Tijdens de eerste week mocht ik aanwezig zijn bij een lezing van de **Publieksacademie voor de Rechtspraak**. Deze publieksacademie is een samenwerkingsverband tussen de Rechtenfaculteit van de Rijks Universiteit Groningen, het Openbaar Ministerie, arrondissement Noord-Nederland, Het Dagblad van het Noorden en deze rechtbank. Er worden laagdrempelige lezingen gehouden voor abonnees van het Dagblad van het Noorden. En andere geïnteresseerden, als er plek is. Nou die was er die woensdagavond dat ik aanschouf gewoon niet: een tot de nok toe gevulde aula met geïnteresseerden, allemaal afgekomen op het programma van die avond dat ging over "verwarde personen". Ik kan het niet anders verwoorden dan dat het iets ontroerends had: de massale opkomst, de veelkleurigheid van het publiek, studenten, burgers en buitenlui, letterlijk. De zeer persoonlijke verhalen die er kwamen en de vragen die er gesteld werden, met trillende stem voorgelezen vanaf een handgeschreven briefje.

Toen ik daar na afloop over begon tegen de medewerkers die mij begeleidden, was hun laconieke antwoord: joh dat is hier heel gewoon. Maar ik vond het helemaal niet gewoon.

Ik vond het heel bijzonder... En realiseerde me dat ook op **deze** manier rechtspraak heel dicht bij mensen gebracht kan worden en hoezeer dat kennelijk voorziet in een behoefte.

Een andere wijze waarop rechtspraak bij mensen wordt gebracht is uiteraard door de media. De rechtbank Noord-Nederland kan zich verheugen in enkele kritische rechtbankverslaggevers. Ik zeg: verheugen en dat meen ik oprecht. Zo is er een verslaggever die bijna letterlijk woont in het gerechtsgebouw van de locatie Groningen. Hij kent iedereen en iedereen kent hem. En hij is – laten we zeggen – best wel erg kritisch. Is dat erg? Nee, dat is niet erg. Dat is namelijk zijn taak als onafhankelijk journalist. Hij informeert zijn vaste lezersschare van het Dagblad van het Noorden en zijn bijna 10.000 volgers op Twitter en houdt ons bij de les.

Ik heb inmiddels kennis gemaakt en mag in het najaar een keer met hem mee als hij weer een van zijn spreekbeurten verzorgt in een buurthuis ergens op het Groninger land. Hij brengt het verhaal van de rechtspraak letterlijk naar de mensen toe. Zijn gedrevenheid om mijn vak, ons vak, de rechtspraak, bij de mensen te brengen en uit te leggen waar wij alle dagen mee bezig zijn....da's mooi.

Rechtspraak moet dicht bij mensen gebeuren. In een samenleving moet het zichtbaar zijn dat grensoverschrijdend gedrag niet onbestraft blijft, dat er een rechter is die de overheid - en daarmee de macht - controleert en dat er altijd een rechter is die bepaalt waar mijn vrijheid wordt begrensd omdat daar jouw vrijheid begint. Eerbiediging en handhaving van de rechtsorde door zichtbare en aanwezige rechtspraak geeft burgers vertrouwen en vertrouwen schept maatschappelijke veerkracht. En dat is wat we nodig hebben. Ook in Noord-Nederland. Juist in Noord-Nederland waar de aardbevingsproblematiek het vertrouwen van bewoners in hun bestuurders ernstig op de proef stelt, waar de maffia lijkt te zijn neergestreken in Meppel en waar de locoburgemeester van Emmen recentelijk enkele weken in het buitenland verbleef vanwege bedreigingen aan zijn adres. Om maar een paar recente issues te noemen.

De burgemeesters en commissarissen van de Koning waarmee ik kennis heb gemaakt deden mij hun verhaal: en dat was telkens hetzelfde verhaal. Over het belang van zichtbare en voelbare rechtspraak in de samenleving. Rechtspraak maakt samenleven mogelijk...

Geachte toehoorders ik ga afronden: in het jaarverslag 2016 van de Raad van State staat het prachtig omschreven: de rechtsstaat is **niet** een onomkeerbare verworvenheid maar uitkomst van een voortdurende inzet tegen machts- en krachtsverhoudingen die om voorrang strijden. Een rechtsstaat behoeft dus voortdurend onderhoud.

Wij, alle medewerkers van de rechtbank Noord-Nederland, dragen daar dagelijks vol overtuiging aan bij. In een arrondissement zo groot als 1/5 deel van Nederland, met 59 gemeenten inclusief de Waddeneilanden (minus Texel, dat dan weer wel...).

Wij komen voort uit drie voormalige gerechten met ieder hun eigen rijke historie. Ik zie die historie niet als een obstakel maar als een waardevol bezit. Op die historie bouwen wij voort. Eén rechtbank met drie prachtige locaties, Eén in elk van de drie provinciehoofdsteden van ons verzorgingsgebied/arrondissement.

De communicatiekanalen met het openbaar bestuur (de burgemeesters en commissarissen van de Koning) staan open en we prijzen ons gelukkig met goede

contacten met het Openbaar Ministerie, de advocatuur, de wetenschap en de lokale media. Wat ons met deze partners verbindt is onze gezamenlijk inzet voor het onderhouden van de rechtsstaat, niet meer en niet minder. Een belangrijke, prachtige opdracht. En ik vind het een eer om als president van de rechtbank Noord-Nederland mijn bijdrage daaraan te mogen leveren.

Past nog een woord van dank aan al mijn nieuwe collega's: ik ben jullie ongelooflijk dankbaar voor het feit dat ik zo'n warm welkom heb gekregen. Zo kort als ik nog maar met jullie mee oloop: ik kan oprecht zeggen dat ik me thuis voel. Dank jullie wel daarvoor!

Staat u mij helemaal tot slot toe om een paar woorden tot mijn kinderen te richten:

Christiaan, Charlotte, Ruben & Stephanie: beetje raar, i.p.v. een van jullie is moeders op kamers gegaan. En dat allemaal omdat ik zo nodig president wilde worden van een rechtbank die best ver weg ligt als je Leiden, jullie geboortestad, als middelpunt van de wereld neemt.

Jullie hebben mij weleens gevraagd: wat doe je als president eigenlijk de hele dag. Zeker een beetje met mensen praten en kopjes koffie drinken.

Nou: Dat klopt... Maar ik hoop dat jullie nu een beetje beter snappen waarom ik dat graag hier in de rechtbank Noord-Nederland wil doen.

Hou van jullie en ben trots op jullie!

Bedankt voor uw aandacht.

Groningen, 29 juni 2017